

Josep FRANCO. *Això és llarg de contar*.
Alzira: Edicions Bromera, 2004, 220 p., 15,80 €

La identificació de la llengua amb la mare, metonímicament emfasitzada per mitjà de la llet i del pit d'on raja, es remunta, en la tradició literària del país, com a mínim fins a Aribau, segons és prou sabut. Des de mitjan anys seixanta de la proppassada centúria semblava aquest un recurs ja del tot cremat: n'havien tingut prou bona cura tant la irrupció de la sociolingüística (Aracil, Ninyoles), que alertava de la idealització compensatòria que el tal recurs traïa, com també *Totes les bèsties de càrrega* pedrolianes, on, si no la llengua, sí almenys una pàtria igualment englobadora d'aquesta era simbòlicament equiparada amb una dona sotmesa a recurrents intervencions quirúrgiques descrites d'acord amb convencions típiques del naturalisme més cru.

Ara, Josep Franco, a gratient o a la insabuda (ell diu remetre's al model literari, temporalment més pròxim i espacialment més genèric, d'un Günter Grass: *Der Butt; Mein Jahrhundert*), reprèn el vell recurs susdit i reïx a insuflar-li nova vigència. Per fer-ho, posa la paraula en boca d'una mare ja entrada en la senectut, però no per això de record menys viu, la qual desgrana vivències personals compreses al llarg de les dècades centrals del segle XX. La sil·lepsi, estilísticament consagrada per Cèsar, de referir-

se a ella mateixa en tercera persona, "la mare", crea sensació d'objectivitat i, alhora, contrapesa les incursions que, en forma de preguntes, matisos o interpretacions, li adreça el fill. El monòleg d'ella, inscrit en el llenguatge del mite i propi de tothom qui «només» ha viscut i patit la història, és contrastat així amb la con-

versa que mira de fer-hi ell, relacionada amb el llenguatge del logos i pròpia de qui, des de la retrospectiva crítica, malda sobretot per entendre-la, la història. Que el desenllaç d'aquesta, en el decurs de la novel·la, se centri en l'accelerada substitució lingüística i cultural que pateix a hores d'ara el País Valencià respon a una

opció ideològica de l'autor. La literària, no menys deliberada, a cavall entre l'ornirisme i la simbologia, consisteix, en una mena d'ascensió laica, a fer levitar cada cop més amunt la mare, tant com més minvat es troba l'ús real i pla de la llengua i com més hipertròficament sublimada es veu aquesta a través de la literatura.

L'acumulació de parèmies, de locucions i de frases fetes en el discurs de la mare, totes ben genuïnes i en risc de desaparició —si no ho han desaparegut ja—, és evident que, a més de reflectir una voluntat programàtica anàloga a la que, en dos moments diversos, inspira la *Rondalla*

de rondalles de Lluís Galiana i la *Primera història d'Esther* de Salvador Espriu, permet així mateix de subratllar, tot literaturitzant-lo, el tall produït en la transmissió viva de la llengua i la insuficiència de relegar aquella, si es vol la supervivència d'aquesta, a l'àmbit escolar estricte o al culturalista en general. El títol de l'obra és diplomàticament redactat en present històric. En passat hauria resultat precipitadament conclusiu. En futur, potser massa ingènuament esperançat (tot i que bé calgui continuar apostant-hi). En qualsevol cas, és aquesta una novel·la que, des de l'òptica de l'anàlisi aquí proposada, ve a sumar-se a d'altres que, com *L'esclètxa* de Renada-Laura Portet o *La mestra* de Víctor Gómez Labrado, fan front, dignament i valenta, als canvis d'un tombant de

mil·lenni en què hi ha en joc la identitat de tot un poble: el nostre.

Josep Murgades
Universitat de Barcelona

L'ESPILL

NÚM. 18

FRANÇOIS BURGAT, *LA GENERACIÓ AL-QAIDA*
NICHOLAS XENOS, *LEO STRAUSS I LA RETÒRICA DE LA GUERRA CONTRA EL TERROR*
ANTONI DEFEZ, *SEXUALITAT, ADOPCIÓ I IDENTITAT*
FRANCESC BURGUERA, *LES EUROREGIONS I EL PAÍS VALENCIÀ*

EL LLEGAT INTEL·LECTUAL D'UN HISTORIADOR:
PIERRE VILAR

PEDRO RUIZ TORRES, *UNA HISTÒRIA EN CONSTRUCCIÓ*
ROSA CONGOST, *ENSENYAR A PENSAR HISTÒRICAMENT. EL LLEGAT DE PIERRE VILAR*
PAU VICIANO, *PIERRE VILAR, UNA PERSPECTIVA VALENCIANA*

ADRIÀ CHAVARRIA/XAVIER BALLESTER, *ATAÛLLAR UN HUMANISTA. ASPECTES DE L'OBRA DE JOAN CREXELLS* •
M. À. VILADOT, *CRÒNIQUES D'UNA VIDA SENSE JUSTÍCIA* • VÍCTOR LABRADO, *LA LLENGUA D'ANTONI CANALS*
• MONTSERRAT BACARDI, *ANNA MURIA O LA CONSTRUCCIÓ (AUTO)BIOGRÀFICA*

LLIBRES: ENZO TRAVERSO, JAUME AURELL, DANIEL ARENAS

Redacció, administració i subscripcions: Publicacions de la Universitat de València • Arts Gràfiques 13, 46010 València • Tel. 96 386 41 15 • a/e: lespill@uv.es